

Bartłomiej R. Bydoń

"Bomby na Prahę. Nálety z roku 1945 objektivem Stanislava Maršála", Jan Boris Uhlíř, Praga 2011 : [recenzja]

Przegląd Historyczno-Wojskowy 13 (64)/2 (240), 203-204

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Trzonem książki są kolejne dwa rozdziały (prawie trzy czwarte jej objętości). W rozdziale trzecim zostały omówione działania bojowe oraz zmiany taktyczne wprowadzone w czasie I wojny światowej. Na początku Autor przedstawia, po omówieniu kwestii ogólnych, rozwój, w okresie przedwojennym, taktyki broni połączonych. W zasadniczej części rozdziału, a zarazem całej książki, analizuje metody prowadzenia ataku oraz elastycznej obrony, przedstawiając udział 11 Bawarskiej Dywizji Piechoty w pięciu bitwach. Rozdział czwarty jest poświęcony czynnikom wpływającym na morale żołnierzy oraz metodom ich motywowania do walki.

Ostatni rozdział zawiera rozważania końcowe oraz podsumowanie. Poza tym w książce znajduje się dwanaście map, załączniki przedstawiające kolejne struktury organizacyjne dywizji i jej sztabu oraz tabele ilustrujące pochodzenie społeczne, wiek itp. żołnierzy dwóch kompanii 3 bawarskiego pułku piechoty oraz uzupełnień napływających do nich w czasie wojny. Całość zamyka bibliografia oraz indeksy: nazw geograficznych i osobowy.

Omawiana książka stanowi ważny przyczynek do głębszego zrozumienia przemian sztuki wojennej na poziomie taktycznym podczas I wojny światowej. Polecam wszystkim zainteresowanym tą tematyką.

Krzysztof Fudalej

* * *

Jan Boris Uhlřř, *Bomby na Prahu. Nálety z roku 1945 objektivem Stanislava Maršála*, Praga 2011

W 2008 r. Wojskowy Instytut Historyczny w Pradze pozyskał do swoich zbiorów spuściznę po wybitnym czeskim fotografiku Stanisławie Maršálu (1910–2004). Pozostawił on po sobie ogromny dorobek dokumentujący życie swoich rodaków w niemalże całej drugiej połowie ubiegłego wieku. Wśród tysięcy fotografii znalazło się kilkaset ukazujących Pragę po ciężkich nalotach bombowych lotnictwa alianckiego w pierwszym kwartale 1945 r.

Pierwszy dywanowy nalot na miasto miał miejsce 14 lutego 1945 r. Podobno na skutek błędu nawigacyjnego przeszło 60 amerykańskich bombowców B-17, uczestniczących w ataku na Draždany, zrzuciło swoje ładunki na mieszkalne dzielnice Pragi. Bomby dosięgły Radlice, Wyszehrad, Zlíchov, plac Karola, Nusle, Vinohrady, Vršovice i Pankrác. W nalocie, który nie zniszczył żadnego celu militarnego, zginęło 701 mieszkańców Pragi, a dalszych 1184 zostało rannych. Niespełna półtora miesiąca później, 25 marca, kolejne alianckie bomby dosięgły Pragi. Podczas ataku na strategiczne cele w Libni, Kbelích i Vysočanech, gdzie znajdowały się zakłady przemysłowe, zginęło 235 osób, a kolejnych 417 zostało rannych. Tylko podczas

tych dwóch nalotów zniszczono lub uszkodzono ok. 300 zabytkowych budynków, w tym klasztor Emauz, dom Fausta oraz synagogę na Vinohradach.

W 2011 r. nakładem Wydawnictwa „Prostor”, przy współudziale Wojskowego Instytutu Historycznego w Pradze, ukazała się publikacja Jana B. Uhlířa, prezentująca przeszło 250 nieznanych i niepublikowanych dotąd fotografii autorstwa Stanisława Maršála dokumentujących zniszczenia miasta i dramat jego mieszkańców.

Autor zdjęć, jako oficjalny fotoreporter Kuratorium Wychowania w Czechach i na Morawach, miał możliwość dotarcia do wszystkich miejsc, które dosięgły alianckie bomby, dzięki czemu mógł wykonać unikatowe fotografie niejako „na gorąco”, bezpośrednio po nalotach. Uchwyczone obrazy mają nie tylko trudną do przecenienia wartość historyczną i, choć często przedstawiają tragiczne i wstrząsające realia, są w większości dziełami sztuki fotograficznej. Dokumentalną wartość historyczną zdjęć podnoszą pozostawione przez S. Maršála ich opisy, umożliwiające dokładną identyfikację poszczególnych miejsc na planie zbombardowanego miasta.

Poza unikatowymi zdjęciami album *Bomby na Prahu...* zawiera również część tekstową, będącą zwięzłym opisem tła historycznego, przyczyn oraz przebiegu i następstw poszczególnych nalotów. Publikacja Jana B. Uhlířa może zainteresować historyków wojskowości, historyków sztuki, urbanistów i architektów, ale też miłośników świetnej fotografii reportażowej, aczkolwiek w tym wypadku niezwykle surowej i częstokroć wstrząsającej tragizmem utrwalonych na kliszy obrazów.

Bartłomiej R. Bydoń

* * *

OUN – UPA w Białarusi. 1939–1953 gg.: dokumenty i materiały, red. W. I. Adamuszko, Mińsk 2011

Omawiana książka to przygotowany i opracowany przez zespół historyków białoruskich zbiór dokumentów i materiałów dotyczących działalności ukraińskiego podziemia zbrojnego OUN – UPA w latach 1939–1953. Cezura końcowa jest uzasadniona tym, że w historiografii białoruskiej przyjęto, że właśnie w roku 1953 radzieckie organa bezpieczeństwa państwowego ostatecznie zlikwidowały podziemie ukraińskie na terytorium Białorusi Radzieckiej. Od razu należy zaznaczyć, że prezentowany zbiór dotyczy ściśle określonego obszaru. Mianowicie przedmiot zainteresowania badaczy białoruskich stanowi aktywność OUN – UPA na terenach, które po zakończeniu II wojny światowej znalazły się w granicach Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej (BSRR), a obecnie stanowią część Republiki